

OPPIVA OPS –KUOPIO

20.-22.1.2016

”Arviointi – arvon antamista”

4. VALMENNUSPÄIVÄN TEEMAT:

- **KUOPION OPS –PROSESSIN KUULUMISET**
- **KOULUJEN VÄLIAIKATYÖSKENTELYN TOTEUTUKSIA!**

- 1. OPINTOJEN AIKAINEN ARVIOINTI**
- 2. ARVIOINTI NIVELKOHDISSA**
- 3. PERUSOPETUKSEN PÄÄTTÖARVIOINTI**
- 4. KRITEERIPERUSTEINEN ARVIOINTI**
Krathwolin&Andersonon taksonomia

HUOM! OTTAKAA KOKO OPS 2014 PERUSTEET MUKAAN!

JOHDATUS ARVIOINNIN KESKEISIIN PERIAATTEISIIN (1/3)

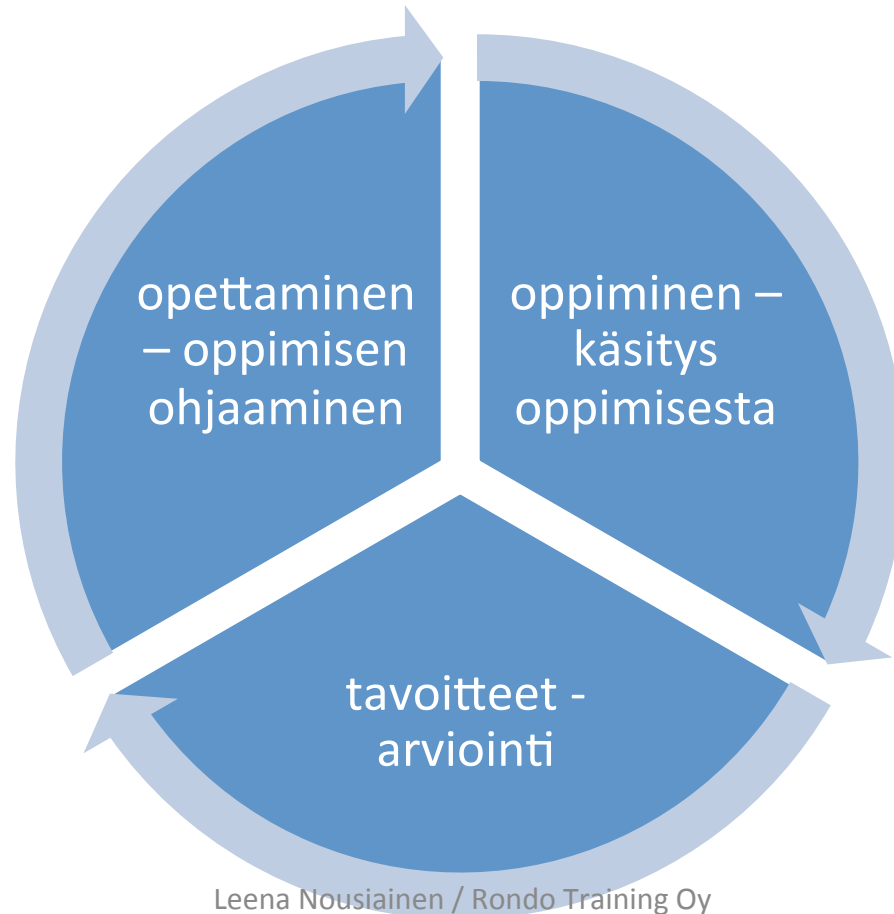
Arviointia ei voi erottaa oppimiskäsityksestä

(Jakku-Sihvonen 2001; Atjonen 2007)

- Arviointia ja oppimista ei voi erottaa toisistaan
- Arviointi on aina kontekstisidonnaista

Oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteys:

- 1) Oppiminen, opettaminen ja arviointi liittyvät kiinteästi toisiinsa.
- 2) Arvioinnissa ei ole kyse irrallisesta tehtävästä tai toiminnasta.
- 3) **Oppimisen ohjaaminen ja opettamisen kehittäminen tapahtuvat arvioinnin avulla.**

OPETTAJAT – ARVIOINTITYÖN ASIAANTUNTIJAT

- Tutkimuksessaan Guskey ja Bailey (2001, 16-17) löysivät **neljä tekijää, jotka vaikuttivat opettajien arviointikäytänteisiin**:
  - 1) opettajien omat kokemukset siitä, miten heitä itseään oli oppilaina arvioitu,
  - 2) se mitä opettajat olivat oppineet opettajakoulutuksen aikana,
  - 3) opettajien henkilökohtainen filosofia tai näkemys opettamisesta sekä
  - 4) se, miten ylempi taho, kuten opetushallinto, aluehallinto tms. arvosanan antamista.
- **Arviointi on aina epäluotettavaa ja subjektiivista, mutta silti arviointityössä pyrittävä objektiiviseen arviointiin.**
- Koulumenestystä ja siinä kehittymistä, erilaisia koulutukseen liittyviä filosofioita ja ristiriitoja on jo teknisestikin vaikea mitata, **koska opettajat ovat työssään kaksinaisroolissa opettajana ja arvioijana** (Cross & Frary 1999, 53).

JOHDATUS ARVIOINNIN KESKEISIIN PERIAATTEISIIN (2/3)

Arviointi on asetettujen tavoitteiden ja saavutettujen tulosten välistä vertailua

(Guba & Lincoln 1989, 22-26; Raivola 1995, 22-30)

- Vain asetettuja tavoitteita voidaan arvioida **OPS –TAVOITTEET VUOSILUOKITTAIN!**
- Arvioinnin kiinnittäminen tavoitteisiin tekee arvioinnista läpinäkyvämpää ja konkreettisempää
- Tavoitteiden saavuttamista arvioidaan yhdessä ennalta sovituin kriteerein

Kriteeri = ”Mittatikku”, jolla arviointia suoritetaan

- Kriteeri ei ole tavoite, vaan mitä mitataan? ja miten mitataan? kuinka paljon? kuinka hyvin?

JOHDATUS ARVIOINNIN KESKEISIIN PERIAATTEISIIN (3/3)

Arvioinnilla on erilaisia tehtäviä a) opintojen aikana b) nivel- ja päättövaiheessa c) kannustaminen d) erotteleva

a) **FORMATIIVINEN ARVIOINTI = ARVIOINTI OPINTOJEN AIKANA.**

-> Oppimisen **edistymisen** arviointi, laadullista, kuvailevaa ja solmukohtia analysoivaa
Tehtävänä antaa oppilaalle monenlaista kannustavaa ja opiskelua ohjaavaa palautetta **opiskelulle asetettujen tavoitteiden** saavuttamisessa.

Huom! Kannustava palaute ei ole sama kuin kannustava arvosanan antaminen

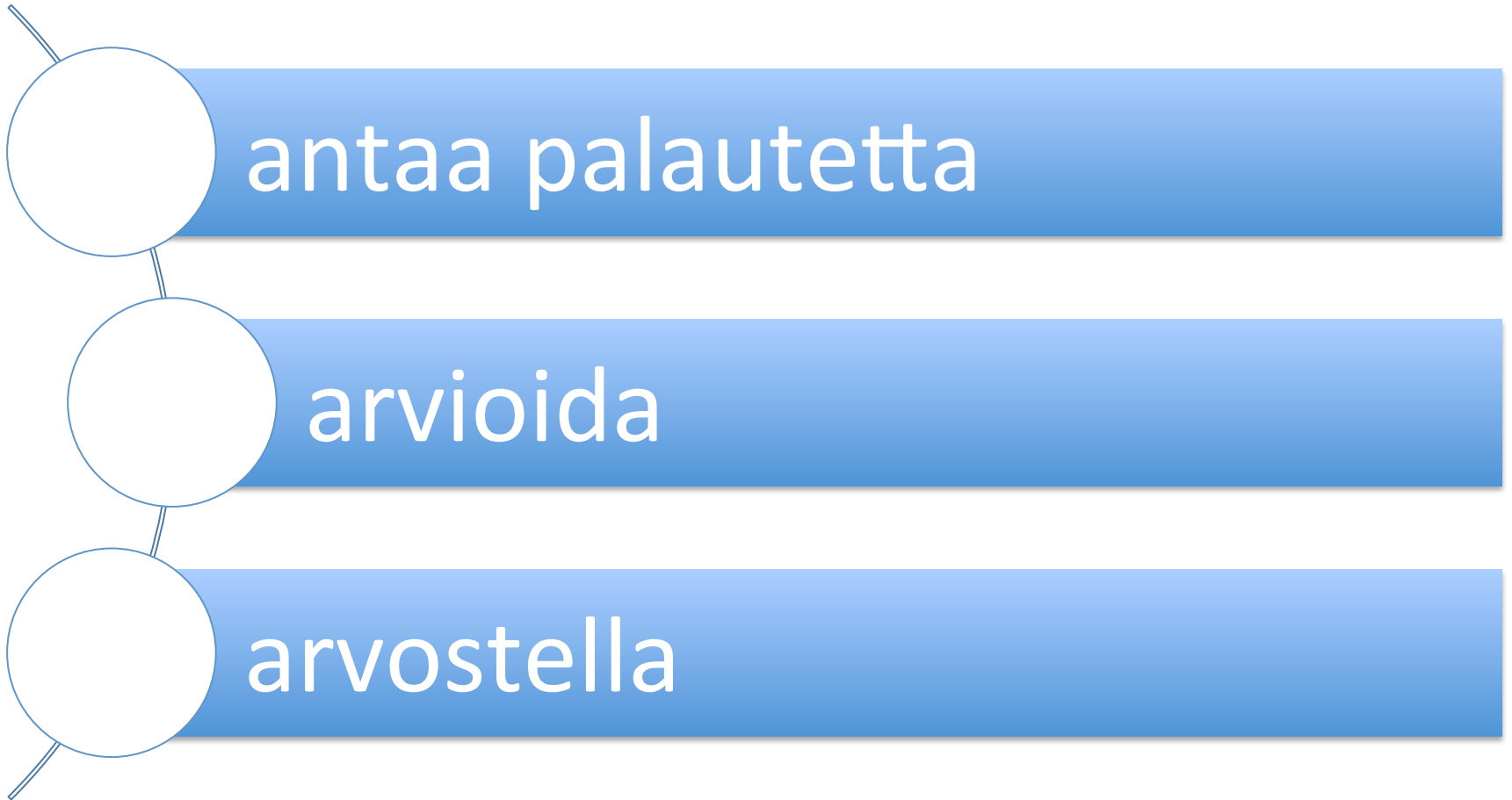
b) **SUMMATIIVINEN ARVIOINTI = OPITUN ARVIOINTI**

- **Arvosanan antaminen perusopetuksen nivel- ja päättövaiheessa (numero tai kirjain).**

Tehtävänä kertoa suoritustasosta, myös **selektiivinen tehtävä**

Huom! Arvioinnin tulee olla tasa-arvioista ja yhdenvertaista = valtakunnallisesti vertailtavaa.

???

6.4 OPINTOJEN AIKAINEN ARVIOINTI

ARVIOINTI LUKUVUODEN AIKANA

- Luonteeltaan formatiivista
- Laadullista, kuvailevaa, oppimisen solmukodat analysoivaa

ARVIOINTI LUKUVUODEN PÄÄTTYESSÄ

- Oppimisprosessin jälkeen tehtävää
- Osaamisen summatiivista arviointia
-> todistukset tai arviointitiedotteet

OPINNOISSA ETENEMINEN PERUSOPETUKSEN AIKANA

- Monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan riittävän ajoissa -> tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus jne.
- Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain: siirtyminen - jääminen

6.4.4 ARVIOINTI NIVELKOHDISSA

TOISEN
VUOSILUOKAN
PÄÄTTEEKSI ->
lukuvuositodistus
+ muuta ohjaavaa
palautetta

- kielellisissä valmiuksissa
- työskentelytaidoissa
- Taidoissa huolehtia omista ja yhteisesti sovituista tehtävistä

KUUDENNEN
VUOSILUOKAN
PÄÄTTEEKSI ->
lukuvuositodistus
+ muuta ohjaavaa
palautetta

- Tavoitteista johdetut arviointikriteerit hyvää osaamista kuvaavalle sanalliselle arviolle tai arvosanalle kahdeksan – **EIVÄT OLE OPPIAALLE ASETETTUJA TAVOITTEITA**

- 6.4 Opintojen aikainen arviointi 1,2
- 6.4.1 Arviointi lukuvuoden aikana 1,2
- 6.4.2 Arviointi lukuvuoden päättyessä 1,2
- 6.4.3 Opinnoissa eteneminen perusopetuksen aikana 3,4,
  - Opinnoissa eteneminen vuosiluokittain
  - Eteneminen oman opinto-ohjelman mukaan vuosiluokkiin sitomattomasti
- 6.4.4 Arviointi nivelkohdissa 5,6
  - Toisen vuosiluokan päätteeksi tehtävä arviointi
  - Kuudennen vuosiluokan päätteeksi tehtävä arviointi
- 6.5 Päätösarviointi **yläkoulu**

- Lukekaa teksti ja alleviivatkaa merkitykselliset asiat
- Mitkä seikat korostuvat tekstissä?

- Mitä muutosta nykyisiin käytänteisiin?
- Mitä linjauksia pitäisi tehdä paikallisosuuteen?
- Sanallinen tai numeroarviointi / sanallinen + numeroarviointi? Perusteluita
- Mitkä ovat päättöarvioinnin haasteet

JOHDATUS ARVIOINNIN KESKEISIIN PERIAATTEISIIN (3/3)

Arvioinnilla on erilaisia tehtäviä a) opintojen aikana b) nivel- ja päättövaiheessa c) kannustaminen d) erotteleva

a) **FORMATIIVINEN ARVIOINTI = ARVIOINTI OPINTOJEN AIKANA.**

-> Oppimisen arviointi, laadullista, kuvailevaa ja solmukohtia analysoivaa

Tehtävänä antaa oppilaalle monenlaista kannustavaa ja opiskelua ohjaavaa palautetta **opiskelulle asetettujen tavoitteiden** saavuttamisessa.

Huom! Kannustava palaute ei ole sama kuin kannustava arvosanan antaminen

b) **SUMMATIIVINEN ARVIOINTI = OPITUN ARVIOINTI**

- Arvosanan antaminen perusopetuksen nivel- ja päättövaiheessa (numero tai kirjain).

Tehtävänä kertoa suoritustasosta, myös **selektiivinen tehtävä**

Huom! Arvioinnin tulee olla tasa-arvioista ja yhdenvertaista = valtakunnallisesti vertailtavaa.

6.5.1 Päätösarvosanan muodostuminen

- PÄÄTTÖARVOSANOJEN TULEE OLLA ANNETTU YHDENVERTAISIN PERUSTEIN
  - Päätösarvioinnin kriteerit ja arvosanan muodostamisen periaatteet
  - Osaamisen kehittyminen on kumuloituvaa → osaamisen taso suhteessa oppimäärän tavoitteisiin ja päätösarvioinnin kriteereihin

PÄÄTTÖARVIOINNIN ONGELMA

Yhdenvertainen päättöarviointi

= samalla määrällä osaamista sama arvosana, mutta...

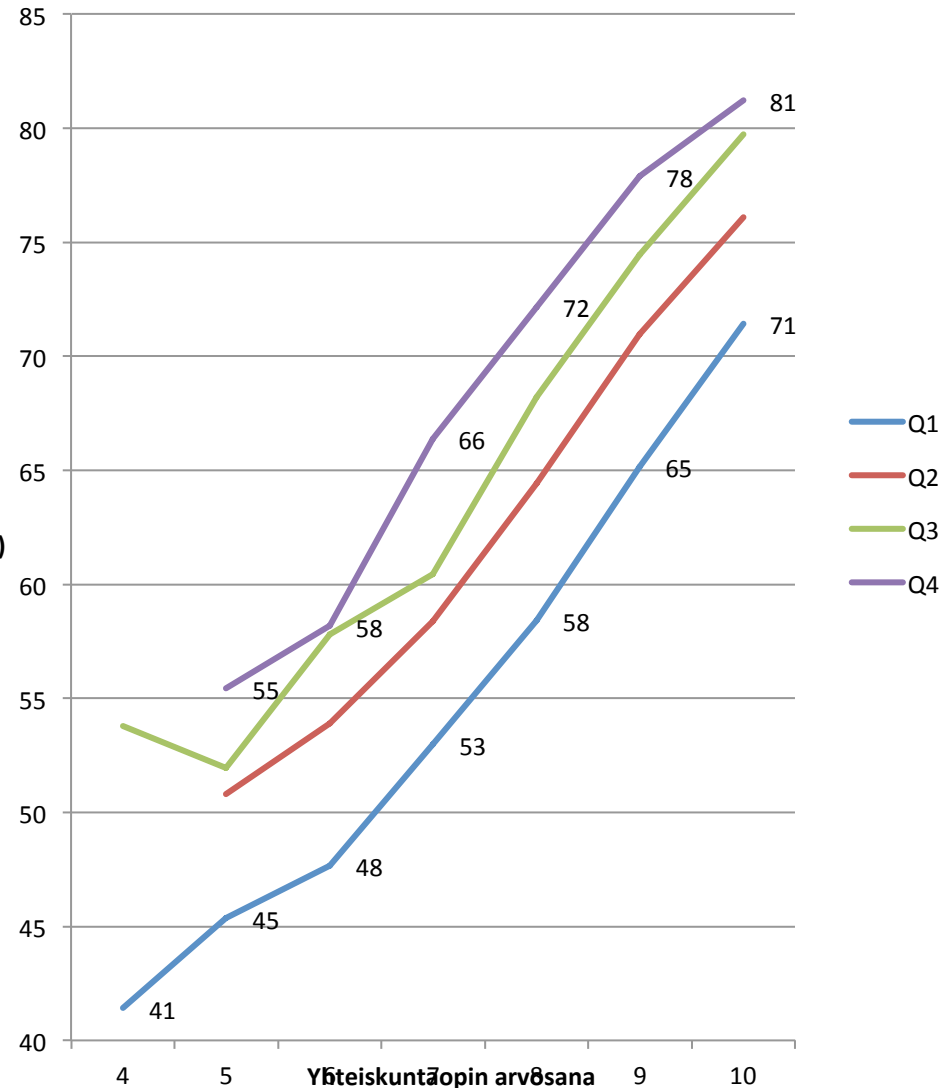
- paikalliset painotukset laaja-alaisessa osaamisessa
- paikalliset painotukset monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa
- työskentelyn arviointi osana oppiaineen arviointia

Tällä hetkellä perusopetuksen päättöarviointi ei toimi niin yhdenvertaisesti, kun on luultu (Ouakrim-Soivio 2013)

- > Koulujen väliset erot
- > Samalla osaamistasolla eri arvosanoja
- > Mitä parempi koulun keskimääräinen osaamistaso on, sitä vaikeampaa on saada arvosanoja ja päin vastoin.
- > 2015 tutkimus, jossa mukana hi, yh, matem. Tervystieto, A1 vieraat kielet ja B1 vieraat kielet.
- > Mukana lähes 20 000 perusopetuksen 9. vuosiluokan oppilasta
- > Tulokset saman suuntaiset kuin viereisessä kuviossa

Yhteiskuntaopin ratkaisuosuus (%)

KRITEERIPERUSTEINEN ARVIOINTI

- Periaatteena, että henkilön tuotos/suoritus arvioidaan sen perusteella, **kuinka hyvin se vastaa ennalta määriteltyjä kriteereitä.**
- Tavoitteena on kertoa oppimisen tasosta, miten annetut tavoitteet on saavutettu, erotteleva – **ei ole tehtävänä kannustaa, eikä ohjata**
- Kriteeriperusteisessa arvioinnissa **toiminnan laatua** ja **tuloksia** siis verrataan yhdessä sovittuihin kriteereihin.
- Jakku- Sihvosen (2013, 320) määritelmän mukaan arviointikriteerillä tarkoitetaan *niitä perusteita, joiden pohjalta toimintaa arvotetaan.*
- Virta (1999, 96, 141) puolestaan määrittelee kriteerin *vaatimustasona, jonka perusteella oppilaan osaamista eli tietoja, taitoja tai tuotoksia arvioidaan.*
- Heinonen (2001, 23) määrittelee kriteerit *perustaksi, jolla arvioija tekee arvottavia johtopäätöksiä.*

KRITEERIPERUSTEINEN ARVIOINTI

- Keskeisimpiä tavoitteita on luoda järjestelmä, jossa arvioidaan, miten oppilas hallitsee **etukäteen määritellyjä tieto- ja taitoalueita**.
- Mitä **yksityiskohtaisimmin ja selkeämmin kriteerit on kuvattu**, sitä helpompaa on arviointituloksen luotettavuuden toteaminen (Jakku-Sihvonen 2001, 119).
- Arviointikriteerien määrittely edellyttää, että **kansallisista tavoitteista on päätetty yhteisesti ja että kriteerit on tulkittavissa yksimielisesti**. (Koulutuksen tuloksellisuuden arviointimalli 1998, 13.)
- Kriteereihin perustuvalla arvioinnilla **uskotaan lisättävän arvioinnin oikeudenmukaisuutta ja sitä pidetään esimerkiksi oppilaan ja opiskelijan kannalta oikeudenmukaisena ja reiluna, koska kriteerien tavoitteet on määritelty etukäteen ja ne perustuvat opetussuunnitelmaan**. (Jakku-Sihvonen 2001, 119; Atjonen 2007, 156.)

KRITEERIPERUSTEINEN ARVIOINTI

- Andersonin ja Krathwohlin (2001) taksonomian avulla on mahdollista luokitella **minkä tahansa oppiaineen tai oppiainekokonaisuuden tavoitteita tai esimerkiksi oppimisen arvioinnissa käytettäviä tehtäviä**, joita voidaan tarkastella sekä tiedon ulottuvuuden että kognitiivisten prosessien näkökulmista.
- Jotta tehtäviä, oppiaineita tai asiakokonaisuuksia voitaisiin arvioida, niiden tulee perustua asetettuihin tavoitteisiin.
- **Tavoitteet kuvaavat lopputuotosta, aiottua tulosta tai lopputuotosta.**
- **Esimerkkinä lause:** *Oppilaan tulee suorittaa koe hyväksytysti.* Tosiasiallisesti edellä esitetty lause ei ole tavoite, sillä tavoitteen määrittelyssä tulisi olla mainittuna, **mitä tietoja tai kognitiivisia prosesseja oppilaan tulisi hallita**, jotta hän suorittaa kokeen hyväksytysti. (Anderson et al 2001, 17–18.)

Oppiaineiden tavoitteiden muotoilu

Esimerkki: Biologia, tavoite T2 vuosiluokilla 7–9

Opetuksen tavoitteena on

- auttaa oppilasta kuvailemaan eliöiden rakenteita ja elintoimintoja sekä ymmärtämään eliökunnan rakennetta
- **opettajan toiminta + oppilaan toiminta + sisältö**

KRITEERIPERUSTEINEN ARVIOINTI

Krathwohlin ja Andersonin taksonomia jossa on kuvattu tiedon ja kognitiivisen prosessin ulottuvuudet (Anderson et al 2001, 28)

TIEDON DIMENSIO	KOGNITIIVISEN PROSESSIN DIMENSIO					
	1. Muistaa	2. Ymmärtää	3. Soveltaa	4. Analysoida	5. Arvioida	6. Luoda
A. Faktatieto						
B. Käsitetieto						
C. Menetelmätieto						
D. Metakognitiivinen tieto						

KRITEERIPERUSTEINEN ARVIOINTI

- **Ymmärtämistä (*understand*)** vaativa osaaminen edellyttää, että sen sisältämä suullinen tai kirjallinen ohjeistus on ymmärretty.
- Tiedon ymmärtämiseen kuuluvia kognitiivisia prosesseja ovat tiedon **tulkitseminen, havainnollistaminen, luokitseminen, asioiden summaaminen, päättelyminen, vertaileminen ja selittäminen.**
- Oppilaan voidaan ajatella ymmärtäneen tietoa silloin, kun hän osaa yhdistää uutta tietoa jo aiemmin omaksumaansa tietoon (Anderson et al 31,70).

KRITEERIPERUSTEINEN ARVIOINTI

- **Soveltaminen (*apply*)** edellyttää ongelmaratkaisua esimerkiksi tehtävässä annetussa tilanteessa.
- Soveltaminen käsittää kaksi kognitiivista prosessia: **tiedon soveltamista käytäntöön (*executing*)**, jos on kyse tutusta asiasta esimerkiksi soveltava harjoitustehtävä, toinen soveltamista vaativa kognitiivinen prosessi edellyttää **tiedon käyttöön ottoa (*implementing*)**, mikäli kyseessä on ongelmaratkaisutehtävä tai uusi tilanne, jossa tietoa sovelletaan. Esimerkkinä tiedon soveltamisesta ongelmaratkaisutehtävässä voisi olla tilanne, joka edellyttää Newtonin toisen eli dynamiikan lain soveltamista. (Anderson et al 31, 77).

KRITEERIPERUSTEINEN ARVIOINTI

- **Analysointi (*analyze*)** edellyttää esimerkiksi tiedon jakamista osiin ja sen ymmärtämistä, miten osat liittyvät toisiinsa.
- Analysointia edellyttävä kognitiivinen prosessi sisältää **tiedon erottelua sekä tiedon järjestämistä ja liittämistä uudelleen**.
- Usein eri oppiaineissa, kuten yhteiskuntaopissa tai historiassa edellytetään oppilaalta, että hän osaa analysoida tietoa erottaessaan faktat mielipiteistä, yhdistää syitä ja seurauksia sekä erottaa oleellisen tiedon epäoleellisesta.

KRITEERIPERUSTEINEN ARVIOINTI

- **Arvioiminen (*evaluate*)** tarkoittaa päättelyä, joka perustuu annettuihin kriteereihin
- Päättelyyn kuuluu asian **tarkastaminen (*checking*)**, kuten esimerkiksi sen selvittäminen nousevatko tutkimuksen johtopäätökset tutkimusaineistosta, kuten niiden kuuluisi.
- Toinen arvioimiseen liittyvä kognitiivinen prosessi on asioiden **kriittinen tarkastelu (*critiquing*)**, josta esimerkkinä voisi olla tilanne, jossa henkilö arvioi, mikä menettämä sopii parhaiten annetun ongelman ratkaisemiseksi. (Anderson et al31, 83–84).

ARVIOINNIN YHTEYS OPPILAAN/ OPISKELIJAN KÄSITYKSEEN ITSESTÄÄN OPPIJANA

- Asenteiden, tunteiden ja minään liittyvien käsitysten, kuten itseluottamuksen, on monissa yhteyksissä todettu olevan toivottavia ja mahdollisesti myös merkittäviä tekijöitä oppimiseen liittyen.
- Vaikka tutkimuksissakin on toistuvasti todettu asenteiden ja osaamisen välinen selkeä yhteys (ks. meta-analyysi Ma & Kishor, 1997), niiden välisen vuorovaikutuksen analysoiminen on jäänyt vähälle huomiolle, sillä hyviä pitkittäistutkimuksia ei ole toteutettu usein.
- **Vallitseva käsitys on, että asenne ja osaaminen ovat suhteessa toisiinsa – millaisessa, on kuitenkin edelleen epäselvää (esim. Tuohilampi & Hannula 2013).**

Tiedon ulottuvuus

Kognitiivisen prosessin ulottuvuus

	Muistaa	Ymmärtää	Soveltaa	Analysoida	Arvioida	Luoda
Faktatieto	Muistaa termejä tai yksittäisiä asioita.	Osa kertoa omin sanoin...	Osa tehdä johtopäätöksiä osaamiensa faktojen perusteella.	Analysoi oppimiaan faktoja.	Arvioi faktojen luotettavuutta.	Tuottaa uutta tietoa.
Käsitetieto	Nimeää käsitteitä.	Osa havainnollistaa antamalla esimerkin.	Osa soveltaa tietojaan. Osa luokitella.	Osa tehdä loogisia johtopäätöksiä. tiedon pohjalta	Havaitsee yhtäläisyyksiä ja eroja kahden käsitteen välillä.	Osa tehdä systeemeistä erilaisia syy-seuraus-malleja.
Menetelmätieto	Tunnistaa sopivan tutkimusmenetelmän. Osa soveltaa rutiininomaisen menetelmän tutun tehtävän ratkaisemiseen.	Osa käyttää uutta menetelmää tuntemattoman tehtävän ratkaisemiseksi.	Soveltaa tietämiään faktoja käyttäessään menetelmää.	Osa suunnitella tutkimusprosessin. Kykenee tutkimushypotesien esittämiseen.	Pystyy arvioimaan, mikä menetelmä sopii parhaiten tietyn ongelman ratkaisemiseksi.	Kehittää vaihtoehdoisen/uuden menetelmän ongelman ratkaisemiseksi.

- Valitkaa oppiaine ja tutkikaa tavoitteita taksonomiataulukon avulla
- Tutkikaa myös ko. oppiaineen hyvän osaamisen kriteereitä -> verratkaa niitä taksonomiataulukon kuvauksiin
- Miten soveltaisitte taulukkoa siihen, mikä on vähemmän / enemmän kuin hyvän osaamisen kuvaus (8)?
- Miten hyödynnetään arviointiin, oppimiskeskusteluihin, arviointipalautteessa, todistuksessa?

OPPIMISEN, OPETTAMISEN JA ARVIOINNIN YHTEYS

- Edellä kuvattu oppimisen arvioinnissa käytetty tapa luokitella tehtäviä auttaa opettajaa opetuksen suunnittelussa ja opetussuunnitelman tavoitteiden tulkinnessa.
- Taksonomiataulu auttaa tiedon järjestämisessä ja jäsentämisessä, ja se soveltuu laajemman opetuskokonaisuuden suunnitteluun.
- Luokittelu auttaa opettajaa tarkastelemaan opetuksen tavoitteita oppilaan näkökulmasta.
  - Mikä on haluttu oppimistulos? Pitääkö oppilaan osata luetella faktoja vai käsiterakennelmia?
  - Tavoitellaanko sitä, että oppilas osaa luokitella (ymmärtää) tai erotella (analysoida) vai molempia?
  - Tavoitteena voi olla myös oppilaan itsearvioinnin harjoittaminen (metakognitiivinen tieto).

Oppimiskäsitys – oppimisprosessi

TAVOITTEET – ARVIOINTI

Tavoitteen
asettamis-
vaihe

**Opettajan
asettamat
tavoitteet –
oppilaan omat
tavoitteet –
yhdessä asetetut
tavoitteet**

Mitkä ovat tieto- ja
taito- tavoitteet?
Mihin ryhdymme?

Suunnitte-
luvaihe

**Miten opin /
opimme?**

**Oppimis-
prosessin
suunnittelu
oppilaiden
kanssa:
menetelmät,
oppimis-
ympäristö,
välineet**

Opiskelu-
vaihe

Yksin - yhdessä

**Joustavat roolit:
tutkija, oppija,
opettaja,
ihmettelijä, kysyjä,
auttaja, johtaja,
varmistaja,
huolehtija,
esittäjä, järjestelijä**

Formatiivinen
arviointi =
Oppimisprosessin
arviointia

Itsearviointi
Mitä tein? Mikä meni
hyvin? Miten opin /
opimme?
++/ -

**Palaute opettajalta,
oppilailta Suunnittelusta
prosessista, ryhmästä,
tuotoksesta.**

Summatiivinen
arviointi =
Opitun
arviointia

**tieto
taito**

5. OPS –valmennuspäivä (klo 8.30 – 15.30)
kaupunginkirjaston kokoushuone, Maaherrankatu 12.

- Pohjoinen 26.4.2016,
- Etelä 27.4.2016
- Keskusta 28.4.2016